

بررسی رابطه بین ویژگی‌های استاد مطلوب و درگیری تحصیلی با میانجی‌گری سرزندگی تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی

عاطفه قناعتی^۱، ناصر ناستی زایی^{*۱}

چاپ: ۱۳۹۸/۰۴/۳۱

پذیرش: ۱۳۹۸/۰۲/۱۵

دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۲۸

چکیده

زمینه و هدف: یکی از شاخص‌های مهم کیفیت آموزش، درگیری تحصیلی دانشجویان می‌باشد که می‌تواند تحت تأثیر سرزندگی تحصیلی دانشجویان و ویژگی‌های استاد مطلوب قرار بگیرد. هدف مطالعه حاضر بررسی رابطه بین ویژگی‌های استاد مطلوب و درگیری تحصیلی با میانجی‌گری سرزندگی تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان بود.

روش بررسی: این مطالعه از نظر هدف کاربردی و از نظر روش پژوهشی همبستگی مبتنی بر مدل معادلات ساختاری است. به شیوه نمونه‌گیری تصادفی - طبقه‌ای و بر اساس فرمول نمونه‌گیری کوکران تعداد ۳۴۱ دانشجوی تحصیلات تکمیلی از طریق سه پرسشنامه‌ی ویژگی‌های استاد مطلوب، درگیری تحصیلی و سرزندگی تحصیلی مورد مطالعه قرار گرفتند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی، مدل معادلات ساختاری با کمک نرم افزارهای *spss16* و لیزرل استفاده شد.

یافته‌ها: مقدار ضریب همبستگی ویژگی‌های استاد مطلوب با درگیری تحصیلی ($r=0/566, p<0/001$)، ویژگی‌های استاد مطلوب با سرزندگی تحصیلی ($r=0/328, p<0/001$)، سرزندگی تحصیلی با درگیری تحصیلی ($r=0/486, p<0/001$) معنی‌دار بود. اثر مستقیم ویژگی‌های استاد مطلوب بر درگیری تحصیلی ($\beta=0/49, t=8/02$)، اثر مستقیم ویژگی‌های استاد مطلوب بر سرزندگی تحصیلی ($\beta=0/45, t=4/23$) و اثر مستقیم سرزندگی تحصیلی با درگیری تحصیلی ($\beta=0/35, t=4/43$) معنی‌دار بود. اثر غیرمستقیم ویژگی‌های استاد مطلوب بر درگیری تحصیلی با نقش میانجی سرزندگی تحصیلی ($\beta=0/157$) نیز معنی‌دار بود.

نتیجه‌گیری: اساتید دانشگاه می‌توانند با به کارگیری شاخص‌های فرهنگی-تربیتی، آموزشی، پژوهشی و خدماتی-اجرایی، سرزندگی تحصیلی و درگیری تحصیلی دانشجویان را ارتقا ببخشند.

واژگان کلیدی: ویژگی‌های استاد مطلوب، درگیری تحصیلی، سرزندگی تحصیلی، دانشجویان.

این مقاله بدین صورت ارجاع داده شود:

Ghenaati A, Nastiezaie N. Investigating the Relationship between Characteristics of a Good Teacher and Academic Engagement with Mediation of Academic Buoyancy of Graduate Students. *JMedEduc Dev*. 2019;12 (33):53-65

۱- گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

*نویسنده‌ی مسول: گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران. n_nastie1354@ped.usb.ac.ir

مقدمه

امروزه درگیری تحصیلی (Academic Engagement) به دلیل جامعیت در توصیف انگیزه و یادگیری یادگیرندگان در مراکز آموزشی، مورد توجه پژوهشگران و مربیان قرار گرفته است (۱) و پیش‌بینی‌کننده مهم پیامدهای تحصیلی مانند ترک تحصیل یا دانش آموختگی (۲)، یادگیری و پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان است (۳). درگیری تحصیلی کیفیت تلاشی است که یادگیرندگان صرف فعالیت‌های هدفمند آموزشی می‌کنند تا به صورت مستقیم به نتایج مطلوب دست یابند (۴). درگیری تحصیلی سازه‌ای چند بعدی است که ابعاد رفتاری، عاطفی، شناختی و عاملیت را در بر می‌گیرد (۵). درگیری رفتاری (Behavioral Engagement) عبارت است از رفتارهای قابل مشاهده در برخورد با تکالیف که دارای مؤلفه‌های تلاش در انجام تکالیف، پایداری در آن‌ها و درخواست کمک از دیگران به هنگام انجام تکالیف است. درگیری رفتاری به صورت مشارکت در کلاس، توجه کردن و تلاش تعریف می‌شود (۶). درگیری عاطفی (Emotional Engagement) شامل عواطف و نگرش دانشجویان نسبت به تکالیف تحصیلی، روابطشان با اساتید، هم‌سالان، کارکنان، باورهایشان درباره آموزش، دلبستگی و احساس هویت به مؤسسه آموزشی و سطح علاقه، شادکامی و هم‌چنین خستگی و اضطرابی که در طول فعالیت‌های تحصیلی تجربه می‌کنند، است (۷). درگیری شناختی (Cognitive Engagement) شامل مواردی چون تعیین هدف و استفاده از راهبردهای پردازش عمیق شناختی می‌شود (۸). درگیری شناختی همچنین دربرگیرنده انواع فرایندهای پردازش است که جهت یادگیری مورد استفاده قرار می‌دهند و متشکل از راهبردهای شناختی و راهبردهای فراشناختی است (۹). این سه بعد درگیری تحصیلی چگونگی رفتار، احساس و تفکر دانشجویان را نشان می‌دهند (۱۰). درگیری عاملی (Agentic Engagement) یا عاملیت (Agency) به میزان نقش سازنده دانشجویان در جریان

آموزش اشاره دارد. به این معنا که دانشجویان از طریق سؤال پرسیدن و ابراز ترجیحات خود، شرایطی در کلاس فراهم آورند تا استاد درس بداند آن‌ها چه می‌خواهند و چه نیازی دارند. در این نوع درگیری تأکید بر فرایندی است که طی آن، یادگیرندگان از روی قصد و تا حدودی فعالانه تلاش می‌کنند تا چیزی را یاد بگیرند و نیز شرایط و موقعیت‌های یادگیری را شخصی و پربار کنند (۱۱). نتایج نشان می‌دهد که درگیری تحصیلی بالاتر با نمرات و رفتار بهتر، اعتماد به نفس بالاتر و سازگاری بیشتر در مرکز آموزشی همراه است و عامل مهمی در بهبود نارضایتی تحصیلی، جلوگیری از خستگی فراگیران، افزایش انگیزه و مشارکت یادگیرندگان در امور تحصیلی است (۱۲).

از عوامل مرتبط با درگیری تحصیلی دانشجویان، سرزندگی تحصیلی (Academic Bouyancy) است که برای فهم چگونگی تلاش یادگیرندگان برای مواجهه با مشکلات تحصیلی مورد استفاده قرار می‌گیرد (۱۳). در زندگی روزانه تحصیلی دانشجویان با انواع چالش‌ها، موانع و فشارهای ویژه این دوره هم‌چون نمرات ضعیف، تنش‌زاهای دانشجویی، تهدید اعتماد به نفس در نتیجه عملکرد، کاهش انگیزش و تعامل روبرو می‌شوند (۱۴). چالش‌های دوران تحصیل منابعی از فشار روانی را برای دانشجویان فراهم آورده و توانایی یادگیری و گاه سازگاری دانشجویان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (۱۵). سرزندگی تحصیلی یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر سازگاری در مقابل تهدیدها، موانع، فشارها و سختی‌های دوران تحصیل مؤثر است (۱۶). سرزندگی تحصیلی به پاسخ مثبت، سازنده و انطباقی به انواع چالش‌ها و موانعی که در عرصه‌ی مداوم و جاری تحصیلی، تجربه می‌شوند اشاره دارد (۱۷). سرزندگی انرژی نشأت گرفته از خود فرد است و این انرژی از منابع درونی و نه تهدید اشخاص در محیط، نشأت می‌گیرد؛ به عبارت دیگر، سرزندگی احساس سرزنده بودن، نه تحریک و نه اجبار به انجام دادن آن است (۱۸). یافته‌ها نشان می‌دهد

با وجود اهمیت بالای درگیری و سرزندگی تحصیلی در مواجهه موفقیت آمیز با دوران چالش برانگیز تحصیلی و نتایج مثبتی که از نظر روان شناختی و اجتماعی در پی دارد، بررسی پیشینه پژوهش‌های انجام گرفته در ایران نشان می‌دهد که در زمینه درگیری و سرزندگی تحصیلی دانشجویان پژوهش‌های اندکی صورت گرفته و این موضوع نیازمند بررسی در گروه‌های مختلف تحصیلی است. دانشجویان دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور نه تنها باید همواره در تکالیف درسی درگیر باشند بلکه باید در برابر تهدیدها و فشارها در حیطه تحصیلی از احساس سرزندگی تحصیلی برخوردار باشند. دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی بایستی دانشجویانی کارآزموده و با توانایی علمی و عملی قابل قبول جهت ارائه خدمات با کیفیت به مراجعان، تحویل جامعه بدهند. پس توجه به درگیری و سرزندگی تحصیلی دانشجویان به عنوان سازه‌های پیش‌بینی کننده عملکرد تحصیلی در دانشجویان اهمیت ویژه‌ای دارند. هم‌چنین اساتید دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی باید دارای ویژگی‌های استاد مطلوب باشند تا بتوانند دانشجویان متعهد و توانمند را تربیت نمایند. بنابراین هدف این مطالعه بررسی رابطه بین ویژگی‌های استاد مطلوب و درگیری تحصیلی با میانجی‌گری سرزندگی تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی بود. فرضیات پژوهش عبارت بودند از:

فرضیه اول: بین ویژگی‌های استاد مطلوب و درگیری تحصیلی دانشجویان رابطه وجود دارد.

فرضیه دوم: بین ویژگی‌های استاد مطلوب و سرزندگی تحصیلی دانشجویان رابطه وجود دارد.

فرضیه سوم: بین سرزندگی تحصیلی و درگیری تحصیلی دانشجویان رابطه وجود دارد.

فرضیه چهارم: بین ویژگی‌های استاد مطلوب و درگیری تحصیلی دانشجویان با میانجی‌گری سرزندگی تحصیلی رابطه وجود دارد.

که سرزندگی تحصیلی به نتایج مهم انگیزشی مرتبط مانند پشتکار بیشتر، سازگاری با چالش‌ها و فشارهای تحصیلی، اضطراب کمتر و عملکرد بهتر، افزایش پیشرفت تحصیلی، رفاه و عملکرد تحصیلی و بالا رفتن سلامت روان، سلامت جسمانی و هیجانات مثبت منجر می‌شود (۱۹).

از عوامل تأثیرگذار بر موفقیت تحصیلی، درگیری تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانشجویان می‌توان به اساتید دانشگاه اشاره کرد. اساتید طی فرایند آموزشی و تدریس مجموعه‌ای از فرصت‌های یادگیری را برای دانشجو فراهم آورده و در پیشرفت تحصیلی و دستیابی آنان به اهداف آموزشی نقش مهمی را ایفا می‌نمایند (۲۰). اساتید برای آن که در درگیری و سرزندگی تحصیلی و موفقیت تحصیلی دانشجویان نقش داشته باشند باید از شاخص‌هایی برخوردار باشند. برخی از شاخص‌های استاد شامل ادراک دانشجویان از اثربخشی تدریس، تسهیل یادگیری، ارتباطات اثربخش، روشنی عناصر دوره، ارزشیابی و بازخورد از دوره (۲۱)، مهارت پرسیدن، ارتباط روشن، سازمان‌دهی دروس، بازخورد اثربخش، آغاز دروس با مرور و خاتمه با خلاصه، کاربردپذیری در همه موقعیت‌های یادگیری (۲۲) است. بر اساس تراز جمهوری اسلامی ایران مدرسان باید دارای صلاحیت‌هایی از قبیل برخورداری از دانش و مهارت‌های درک موقعیت و مراحل رشد فراگیرنده، تشخیص شیوه‌های مشترک و منحصر به فرد یادگیری فراگیرندگان، بهره‌مندی از دانش تخصصی و میان رشته‌ای به ویژه در حوزه‌های روان شناسی و جامعه شناسی، رعایت تفاوت‌های یادگیری فراگیرنده، ایجاد محیطی حامی فراگیرنده، جلب مشارکت خودجوش و حداکثری فراگیرندگان، توانایی معلم در بهره‌گیری از روش‌های متنوع، جذاب و کارآمد آزمون‌سازی و ارزیابی فراگیرنده متناظر با تضمین یادگیری و پیشرفت تحصیلی و ارائه بازخورد مناسب و هدفمند به فراگیرنده، مسئولیت‌پذیری در زمینه پیشرفت تحصیلی فراگیرنده باشند (۲۳).

روش بررسی

مطالعه‌ی حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش پژوهشی همبستگی مبتنی بر مدل معادلات ساختاری است. جامعه‌ی آماری مطالعه کلیه‌ی دانشجویان مقاطع کارشناسی ارشد و دکترای تخصصی دانشگاه سیستان و بلوچستان در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ به حجم ۲۷۳۰ نفر (۳۴۵ نفر دانشجوی مقطع دکترای تخصصی و ۲۳۸۵ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد) بودند. با توجه به این که حجم جمعیت دانشجویان بر حسب جنسیت، مقطع تحصیلی، دانشکده یکسان نبود، به شیوه‌ی نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم (برحسب جنسیت، مقطع تحصیلی، دانشکده و رشته‌ی تحصیلی) و به شیوه‌ی تصادفی و بر اساس فرمول نمونه‌گیری کوکران تعداد ۳۴۱ دانشجوی (۴۶ نفر دانشجوی مقطع دکترای تخصصی و ۲۹۵ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد)، با در نظر گرفتن معیار ورود (دانشجوی روزانه بودن با گذراندن حداقل یک سال تحصیلی در دانشگاه سیستان و بلوچستان) و معیار خروج (دانشجوی ترم ۱ یا ۲ بودن و یا دانشجوی مهمان بودن) مورد مطالعه قرار گرفتند. در اجرای این مطالعه ملاحظات اخلاقی مدنظر قرار گرفت: پیش از توزیع پرسشنامه‌ها، آزمودنی‌ها از موضوع و هدف مطالعه مطلع شدند، شرکت کنندگان آزادی کامل برای شرکت یا عدم شرکت در مطالعه را داشتند، به آن‌ها اطمینان داده شد که از اطلاعات خصوصی و شخصی داوطلبین محافظت خواهد شد. ابزار جمع آوری اطلاعات ۳ پرسشنامه بود: الف) پرسشنامه ویژگی‌های استاد مطلوب که اقتباس از پژوهش میرزا محمدی و همکاران (۳۹) می‌باشد. این پرسشنامه در قالب ۳۲ سوال و ۴ شاخص: فرهنگی- تربیتی (۱۰ سوال)، آموزشی (۸ سوال)، پژوهشی (۷ سوال)، اجرایی- خدماتی (۷ سوال) به بررسی ویژگی‌های استاد مطلوب می‌پردازد. پرسشنامه بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت از خیلی کم تا خیلی زیاد تنظیم شده است و نمره‌گذاری آن از ۱=خیلی کم تا ۵=خیلی زیاد می‌باشد. حداقل و حداکثر نمره در این پرسشنامه به ترتیب

۳۲ و ۱۶۰ است. هرچه نمره به ۱۶۰ نزدیکتر باشد نشانه رعایت بهتر شاخص‌های استاد مطلوب می‌باشد و بر عکس. ب) پرسشنامه درگیری تحصیلی: این پرسشنامه توسط ریو (Reeve) در سال ۲۰۱۳ طراحی شده است (۵) پرسشنامه در قالب ۱۷ سوال و چهار بُعد رفتاری (۴ سوال)، عاملی (۵ سوال)، شناختی (۴ سوال) و عاطفی (۴ سوال) میزان درگیری تحصیلی یادگیرنده را را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. شیوه‌ی نمره‌گذاری سوالات پرسشنامه بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) است. حداقل و حداکثر نمره به ترتیب برابر با ۱۷ و ۸۵ است. نمره بالاتر نشانه درگیری تحصیلی بیشتر یادگیرنده است. ج) پرسشنامه سرزندگی: (اقتباس از حسین چاری و دهقانی‌زاده، ۱۳۹۱) شامل ۹ گویه و دو مولفه اعتماد به نفس تحصیلی (۴ گویه) و روحیه تحصیلی (۵ گویه) است که بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) تنظیم شده است. حداقل نمره در این پرسشنامه ۹ و حداکثر نمره ۴۵ است. نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده سرزندگی تحصیلی بالاتر یادگیرنده است. برای تعیین پایایی از ضریب آلفا کرونباخ استفاده شد که مقدار آن برای پرسشنامه درگیری تحصیلی ۰/۸۱، سرزندگی تحصیلی ۰/۶۴ و ویژگی‌ای استاد مطلوب ۰/۹۲ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و مدل معادلات ساختاری با کمک نرم‌افزار SPSS16 و لیزرل استفاده شد.

یافته‌ها

در مطالعه‌ی حاضر ۳۴۱ دانشجوی تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان با میانگین سنی \pm انحراف معیار $27/98 \pm 3/15$ مورد مطالعه قرار گرفتند که وضعیت دموگرافیکی آن‌ها در جدول ۱ گزارش شده است:

جدول ۱: ویژگی‌های فردی دانشجویان

متغیر	فراوانی (درصد)	متغیر	فراوانی (درصد)
جنسیت	زن	کارشناسی ارشد	۱۸۴ (۵۳/۹۵)
	مرد	مقطع تحصیلی	۱۵۷ (۴۶/۰۵)
تاهل	مجرد	علوم و مهندسی	۲۶۲ (۷۶/۸۳)
	متاهل	ادبیات و علوم انسانی	۷۹ (۲۳/۱۷)

برای بررسی فرضیات پژوهش از مدل معادلات ساختاری استفاده شد. در جدول ۲، شاخص‌های توصیفی متغیرها شامل میانگین، انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی ارائه شده است.

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد درگیری تحصیلی، شاخص‌های استاد و سرزندگی تحصیلی

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی
درگیری تحصیلی	۶۵/۴۴	۸/۴۲	-۰/۶۳	۰/۷۷
ویژگی‌های استاد مطلوب	۱۲۲/۲۹	۱۶/۰۲	-۰/۵۸	۱/۴۱
سرزندگی تحصیلی	۳۴/۰۶	۴/۶۲	-۰/۵۴	۱/۳۱

در مدل‌یابی علی، توزیع متغیرها باید نرمال باشد که در این حالت مقدار چولگی و کشیدگی متغیرها باید بین $+2$ و -2 باشد. با توجه به یافته‌های جدول ۲ قدر مطلق چولگی و کشیدگی تمام متغیرها متناسب با استاندارد مورد نظر می‌باشد.

جدول ۳: ضرایب همبستگی رابطه درگیری تحصیلی، شاخص‌های استاد و سرزندگی تحصیلی

متغیر	درگیری تحصیلی		ویژگی‌های استاد مطلوب		سرزندگی تحصیلی	
	p-value	r	p-value	r	p-value	r
درگیری تحصیلی	۰/۰۱	۱	۰/۰۱	۰/۵۶	۰/۰۱	۰/۴۱
ویژگی‌های استاد مطلوب	۰/۰۱	۰/۵۶	۰/۰۱	۱	۰/۰۱	۰/۳۲
سرزندگی تحصیلی	۰/۰۱	۰/۴۱	۰/۰۱	۰/۳۲	۰/۰۱	۱

نیکویی برازش (GFI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI) که مقادیر بیشتر از ۰/۹ نشانگر برازش مناسب مدل هستند، شاخص مجذور میانگین مربعات خطای تقریب (RMSEA) مقادیر کمتر از ۰/۰۸ و شاخص ریشه میانگین مربعات باقی‌مانده استاندارد شده (SRMR) مقادیر کمتر از ۰/۰۵، نشانگر برازش مناسب مدل است (۴۰). نتایج برازش مطابق با استانداردهای تعیین شده مطابق با جدول ۴ مناسب بوده است.

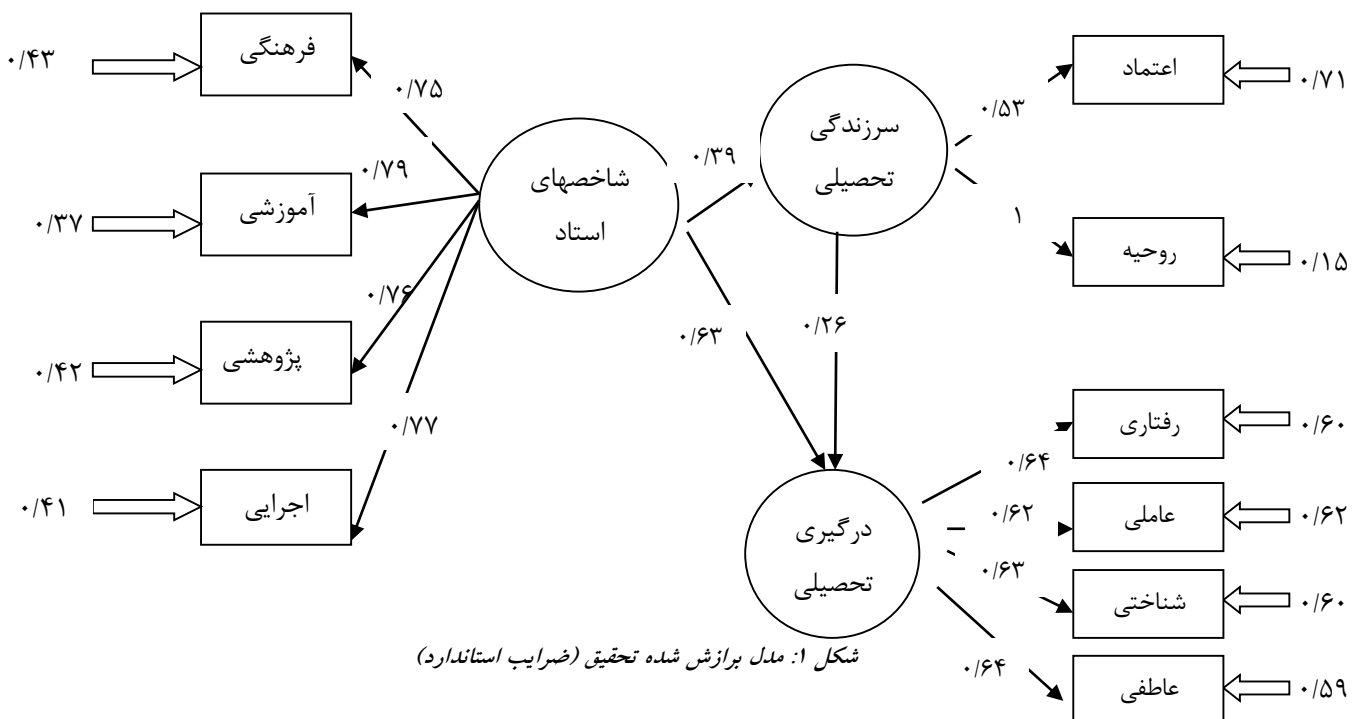
بر اساس یافته‌های جدول ۳ مقدار ضریب همبستگی درگیری تحصیلی با ویژگی‌های استاد مطلوب و سرزندگی تحصیلی به ترتیب ۰/۵۶ و ۰/۴۱ و مقدار ضریب همبستگی بین ویژگی‌های استاد مطلوب و سرزندگی تحصیلی ۰/۳۲ می‌باشد که همگی مثبت و معنادار هستند ($p < ۰/۰۱$). با توجه به برقراری رابطه بین متغیرهای پژوهش به طراحی مدل معادلات ساختاری پرداخته شد. قبل از بررسی فرضیات پژوهش به برازش مدل پرداخته شد. محققان شاخص‌های برازش را شامل، شاخص

جدول ۴: شاخص‌های برازش مدل نظری پژوهش

مقدار بدست آمده در مدل واقعی	نام شاخص
۰/۹۶	نیکویی برازش (GFI)
۰/۰۳	ریشه میانگین مربعات باقی‌مانده (RMR)
۰/۹۸	شاخص برازش تطبیقی (CFI)
۰/۰۵	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)

رگرسیون (ضریب تأثیر) مربوط به فرضیه و بارهای عاملی مربوط به هر گویه می‌باشند. در شکل ۱ کلیه روابط متغیرهای پنهان و بارهای عاملی هر یک از گویه‌ها نشان داده شده است.

در صورتی که شاخص‌های کلی قابل قبول بودند یا به عبارتی مدل نظری مورد تأیید قرار گرفت در آن صورت می‌توان به روابط درون مدل پرداخت که این روابط متقابل ضریب

با توجه به مدل به دست آمده (شکل ۱) می توان فرضیات

پژوهش را این گونه تحلیل کرد:

جدول ۵: مسیرهای مدل تأثیر شاخص های استاد بر درگیری تحصیلی با میانجی گری سرزندگی تحصیلی

نتیجه	T	ضریب مسیر	R ²	
تأیید	۸/۰۲	۰/۶۳	۰/۳۲	شاخص های های استاد ← درگیری تحصیلی
تأیید	۴/۲۳	۰/۳۹	۰/۱۱	شاخص های های استاد ← سرزندگی تحصیلی
تأیید	۴/۴۳	۰/۲۶	۰/۱۷	سرزندگی تحصیلی ← درگیری تحصیلی
تأیید		۰/۱۰۱	۰/۳۷	شاخص های های استاد ← سرزندگی تحصیلی ← درگیری تحصیلی

بحث

در بررسی رابطه بین ویژگی های استاد مطلوب و درگیری تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی با واسطه گری سرزندگی تحصیلی یافته اول نشان داد ویژگی های استاد مطلوب بر درگیری تحصیلی دانشجویان تأثیر مثبت و معناداری دارند. مطالعات پیشین هم نشان می دهد که رعایت ویژگی های استاد از قبیل تشویق دانشجویان به برقراری ارتباط با استادان، تشویق به مشارکت در میان دانشجویان، تشویق به یادگیری، ارایه بازخورد فوری به دانشجویان، تاکید بر زمان در انجام کار، داشتن انتظارات بالا از دانشجویان (۲۴)، احترام به دانشجویان، برابر دانستن دانشجویان در مشاوره، آموزش و نمره دادن، محرمانه نگهداشتن نمرات یادگیرندگان (۲۵)، قضاوت منصفانه، احترام به زمان دانشجو، احترام به شخصیت دانشجو و تواضع و فروتنی (۲۶)، آشنایی با اصول تدریس و کلاس داری، تقید به مسؤولیت های حرفه ای، رعایت انصاف و عدالت، احترام و ادب، دلسوزی و صداقت در برخورد با دانشجویان (۲۷) و نحوه تعامل استاد با دانشجویان (۲۸) می تواند درگیری تحصیلی دانشجویان را افزایش دهد. هم چنین اساتیدی که سبک های تدریس فعال و دانشجو محور را بر می گزینند درگیری تحصیلی دانشجویان خود را بهبود می بخشند (۲۹).

یافته دوم نشان داد داد ویژگی های استاد مطلوب بر سرزندگی تحصیلی دانشجویان تأثیر مثبت و معناداری دارند. مطالعات پیشین هم نشان می دهد که صلاحیت علمی و اخلاقی استاد بر سرزندگی و انگیزه تحصیلی دانشجویان تأثیر دارد. به عنوان نمونه نتایج مطالعه روحی و همکاران حاکی از آن بود که بیشترین عامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانشجویان صلاحیت علمی و اخلاقی اساتید دانشکده ها است (۳۰). مطالعات متعدد نشان می دهد تسلط علمی استاد، ارایه مطالب جالب و کاربردی، علاقه استاد به رشته علمی خود، داشتن اطلاعات مناسب، تشویق و تحریک دانشجویان (۳۱)، ویژگی های فردی و ظاهری، دانش پژوهی، مهارت های ارتباطی، تدریس و ارزشیابی استاد (۳۲)، بیان روشن انتظارات عملکردی و رفتاری از فراگیران، تلاش به منظور برقراری ارتباطات کیفی با فراگیران (۳۳) در سرزندگی و برانگیختگی دانشجویان مؤثر است.

یافته سوم نشان داد سرزندگی تحصیلی بر درگیری تحصیلی دانشجویان تأثیر مثبت و معناداری دارد. این یافته با یافته های مطالعات پیشین همخوان است (۳۴ و ۳۵). مطالعات نشان می دهد دانشجویانی که به توانایی های خود اعتماد دارند و در برابر موانع و چالش های تحصیلی سرزنده تر و شاداب تر هستند بیشتر درگیر مسائل تحصیلی می شوند (۳۶). دانشجویانی که احساس سرزندگی تحصیلی خوبی دارند و باورهای

محدود به بخش خاصی از ایران می‌باشد؛ بدیهی است که نظرات دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان نمی‌تواند نماینده کاملی از نظرات دانشجویان در کل کشور باشد، و این مسئله تعمیم مکانی پژوهش را با محدودیت مواجه می‌سازد. به نظر می‌رسد انجام چنین مطالعه‌ای در سایر دانشگاه‌ها می‌تواند موضوع بررسی‌های آتی باشد تا اطلاعات کامل‌تری در رابطه با این موضوع را در اختیار برنامه‌ریزان قرار دهد. همچنین به محققان آتی پیشنهاد می‌شود که به بررسی تأثیر عوامل انگیزش تحصیلی، جهت‌گیری اهداف، تاب‌آوری تحصیلی و سبک‌های مدیریت کلاس بر سرزندگی و درگیری تحصیلی دانشجویان بپردازند.

نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌ها مشخص شد که ویژگی‌های استاد مطلوب هم به صورت مستقیم و هم به صورت غیرمستقیم و از طریق متغیر میانجی سرزندگی تحصیلی بر درگیری تحصیلی دانشجویان تأثیر مثبت و معنی‌دار دارد. بنابراین و به منظور افزایش سرزندگی تحصیلی و درگیری تحصیلی دانشجویان، رعایت شاخص‌هایی از قبیل ایفاگر نقش تربیتی به عنوان الگویی بارز و ممتاز، حفظ کرامت انسانی دانشجویان، تسلط علمی در موضوع مورد تدریس، اهتمام به جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رعایت اخلاق در پژوهش، آگاه به مسائل ملی و بین‌المللی، بصیرت سیاسی و مشارکت در مسائل سیاسی جامعه توسط اساتید دانشگاه پیشنهاد می‌شود.

تقدیر و تشکر

این مقاله مستخرج از پایان‌نامه‌ی دانشجویی بوده است. نویسندگان از همه کسانی که در انجام هرچه بهتر این مطالعه همکاری داشتند و به‌ویژه دانشجویان مورد مطالعه تشکر می‌کنند.

خودکارآمدی خودتنظیم و تحصیلی قوی را رشد می‌دهند، بهتر می‌توانند یادگیری‌شان را مدیریت کنند و موانع و فشارهای تحصیلی را تحمل کنند. در واقع زمانی که یادگیرندگان سرزندگی تحصیلی داشته باشند، بیشتر در تکالیف درگیر می‌شوند و این درگیری منجر به حل مسئله و یادگیری بهتر می‌شود (۳۷). از این رو تربیت یادگیرندگانی خودکار و خودتنظیم موجب می‌شود که یادگیرندگان در امر تحصیل درگیری بیشتری را داشته باشند و در نتیجه موفق‌تر، سرزنده‌تر و شاداب‌تر باشند (۳۸ و ۳۹).

یافته‌ی چهارم نشان داد که ویژگی‌های استاد مطلوب از طریق سرزندگی تحصیلی بر درگیری تحصیلی دانشجویان تأثیر مثبت و معناداری دارد. در مطالعات پیشین (۲۵-۲۷، ۳۱-۳۳) هم مشخص شده است که رعایت شاخص‌های آموزشی، پژوهشی و اخلاقی توسط اساتید می‌تواند درگیری تحصیلی، سرزندگی و برانگیختگی دانشجویان را افزایش دهد. مطابق دیدگاه طراحی سیستماتیک آموزشی، استاد اساسی‌ترین عامل برای ایجاد موفقیت مطلوب در تحقق هدف‌های آموزشی است. بی‌گمان، وجود اساتید توانمند و صاحب صلاحیت‌های علمی و اخلاقی مناسب از عوامل بنیادی کارآمد در کیفیت نظام‌های آموزش عالی است. اساتید با استفاده از دانسته‌های خود، به کارگیری متون و مهارت‌های تدریس و ایجاد محیط مناسب، به یادگیری دانشجویان کمک می‌کنند. استاد می‌تواند نقص کتاب‌های درسی و کمبود امکانات آموزشی را جبران کند یا برعکس، بهترین موفقیت و موضوع تدریس را با عدم توانایی در ایجاد ارتباط عاطفی مطلوب به محیط غیر فعال و غیر جذاب تبدیل کند. در واقع عملکرد و ویژگی‌های استاد است که باعث دستیابی به اهداف آموزشی و یادگیری دانشجویان می‌گردد (۳۷). انجام این مطالعه با محدودیت‌هایی نیز مواجه بوده است. از جمله این که مطالعه حاضر از نظر مکانی صرفاً

References

- 1- Saeef MH. [A Causal Relationship Model of Goal Orientations and Cognitive Engagement: The Mediating Role of Academic Emotions and Academic Self-Efficacy]. *Social Cognition*. 2016; 4(8): 7-21.
- 2- Furlong MJ, Christenson SL. Engaging students at school and with learning: A relevant construct for all students. *Journal of Psychology in the Schools*. 2008; 45(5): 365-68.
- 3- Salanova M, Schaufeli W, Martíneza I, & Bresó E. How obstacles and facilitators predict academic performance: The mediating role of study burnout and engagement. *Anxiety, Stress, & Coping*. 2010; 23(1): 53-70.
- 4- Linnenbrink EA, Pintrich PR. (2003). The role of self-efficacy belief in student engagement and learning in the classroom. *Reading and writing quarterly*. 2003; 19(2): 119-37.
- 5- Reeve J. How students create motivationally supportive learning environments for themselves: The concept of agentic engagement. *Journal of Educational Psychology*. 2013; 105(3): 579-95.
- 6- Fredricks JA, Blumenfeld PC, Paris AH. School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*. 2004; 74(1): 59-109.
- 7- Bohnert A, Fredricks J, & Randall E. Capturing unique dimensions of youth organized activity involvement: Theoretical and methodological considerations. *Journal of Review of Educational Research*. 2010; 80(4): 576-610.
- 8- Appelon J, Chestenson SL, Kim D, & Reschly AL. (2006). Measuring cognitive and psychological engagement: Validation of the student engagement instrument. *Journal of School Psychology*. 2006; 44(5): 427-45.
- 9- Ravindran B, Greene BA, Debacker TK. Predicting preservice teachers' cognitive engagement with goals and epistemological beliefs. *The Journal of Educational Research*. 2005; 98(4): 222-33.
- 10- Wang MT, Peck S. Adolescent educational success and mental health vary across school engagement profiles. *Journal of Developmental Psychology*. 2013; 49(7): 1266-76.
- 11- Reeve J, Tseng M. Agency as a fourth aspect of student engagement during learning activities. *Journal of Contemporary Educational Psychology* 2011; 36(4): 257-67.
- 12- Upadyaya K, Salmela-Aro K. Development of school engagement in association with academic success and well-being in varying social contexts: A review of empirical research. *European Psychologist*. 2013; 18(2): 136-47.
- 13- Mega C, Ronconi L, De Beni R. What makes a good student? How emotions, self-regulated learning, and motivation contribute to academic achievement. *Journal of Educational Psychology*. 2014; 106(1): 121-31.
- 14- Sadri Damirchi E, Karimaianpoor G, Jalilan S. [Prediction of Academic Buoyancy Based on Perception of Learning Environment and Psychological Hardiness in Medical Sciences Student]. *Educ Strategy Med Sci*. 2017; 10(5): 364-74.
- 15- Gerven C, Chamorro-Premuzic T, Arteché A, Furnham A. A hierarchical integration of dispositional determinants of general health in students: The big five, trait emotional intelligence and humor styles. *Personality and Individual Differences*. 2008; 44(7): 1562-73.
- 16- Collie RJ, Martin AJ, Malmberg LE, Hall J, & Ginns P. Academic buoyancy, student's achievement, and the linking role of control: A cross-lagged analysis of high school students.

- British Journal of Educational Psychology*. 2015; 85(1): 113-30.
- 17- Mucherah W. Classroom Climate and Students GoalStructure in High-School Biology Classroom in Kenya, *Learning Environ Ros*. 2008; 11(1): 63-81.
- 18- Sadeghi M, Khalili Geshnigani Z. [The Role of Self-directed Learning on Predicting Academic Buoyancy in Students of Lorestan University of Medical Sciences]. *Research in medical education*. 2016; 8(2): 9-17.
- 19- Putwain DV, Connors L, Symes W, Douglas-Osborn E. Is academic buoyancy anything more than adaptive coping? *Anxiety, Stress & Coping*. 2011; 25(3): 349-58.
- 20- Banidavoodi S. [The Comparison of Characteristics of Effective Teaching from Students' Perspective in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences]. *Biannual Journal of Medical Education Development Center Babol University of Medical Sciences*. 2014; 2(2): 7-13. [Persian]
- 21- Agbetsiafa D. Evaluating Effective Teaching in College Level Economics Using Student Ratings of Instruction: A Factor Analytic Approach. *Journal of College Teaching & Learning*. 2010; 7(5): 57-66.
- 22- Rüttemann T, Vanaveski J. Effective Strategies and Models For Teaching Thinking Skills and Capitalizing Deep Understanding in Engineering Education, *problems of education in the 21st century*. 2009; 17: 176-87.
- 23- Askari Matin S, Kiyaani GR. [A Standard Model for Measuring Professional Competencies of Teachers in the Islamic Republic of Iran]. *Quarterly Journal of Education* 2018; 34(2): 9-30.
- 24- Codde JR. *Applying the seven principles for good practice in undergraduate education*. Educational technology Michigan University, 2004.
- 25- Salajegheh A, Safari S. [Relationship between Professional Ethics and Function of Professors]. *Ethics in science and Technology*. 2016; 10 (3): 103-10.
- 26- Cheraghi MA, Gheyasvandiyan Sh, Esmaeili M. [The ethical requirements of the sample professor from the perspective of the students of Tehran University of Medical Sciences]. *Ethics and Medical History*. 2013; 5(9): 95.
- 27- Imanipour M. [Ethical Educational Standards from the Point of View of Islamic Commitments]. *Ethics and Medical History*. 2013; 5(9): 88.
- 28- Wang MT, Eccles JS. Adolescent behavioral, emotional, and cognitive engagement trajectories in school and their differential relations to educational success. *Journal of Research on Adolescence*. 2012; 22(1): 31-9.
- 29- Dotterer AM, Lowe K. Classroom Context, School Engagement, and Academic Achievement in Early Adolescence. *Youth Adolescence*. 2011; 40(12): 1649-60.
- 30- Esmaeili MR, Hozni SA, Mosazadeh B, & Zavareh A. [Good Teacher's Characteristics and its Influence on Dental Students Academic Motivation In Guilan University of Medical Sciences]. *Research in medical education*. 2017; 9(3): 10-8.
- 31- Derakhshan A, Darabi MR, Saeedi M, Kiani MA. [Study Professors's Opinion of Mashhad University of Medical Sciences about the Criteria for a Good Professor]. *Journal of Medical Ethics*. 2014; 7(26): 98-122.

- 32- Brewster C, Fager J. *Increasing Student Engagement and Motivation: From Time - on - Task to Homework*. Northwest Regional Educational Laboratory, 2000.
- 33- Green SK. Using an Expectancy- value Approach to Examine Teacher's Motivational Strategies. *Teaching and Teacher Education*. 2002; 18(8): 989-1005.
- 34- Martin AJ, Marsh HW. Academic resilience and its psychological and educational correlates: A construct validity approach. *Psychology in the Schools*. 2006; 43(3): 267-281.
- 35- Finn JD, Rock DA. Academic success among students at risk for school failure. *Journal of Applied Psychology*. 1997; 82(2):221.
- 36- Martin AJ, Marsh HW. Academic buoyancy: Towards an understanding of students' everyday academic resilience. *Journal of School Psychology*. 2008; 46(1): 53-83.
- 37- Vakili MM, Nourian AA, Mousavi Nasab SN. Characteristics of a Good Teacher from the Point of View of Student and Teaching Staff in Zanjan University of Medical Sciences. *J Med Educ Dev*. 2009; 1(1): 17-28.
- 38- Caraway K, Tucker CM, Reinke WM, Hall C. Self-efficacy, goal orientation, and fear of failure as predictors of school engagement in high school students. *Psychology in the schools*. 2003; 40(4): 417-27.
- 39- Farhadi A. Predicting academic buoyancy based on cognitive, motivational and behavioral involvement among students of Lorestan University of Medical Sciences. *Educ Strategy Med Sci*. 2016; 9(4): 260-65.
- 40- Kareshki H. *Linear Structural Relationships in Humanities Research (Basics and Easy Guide to Using Laser Software)*. Tehran: Avaye Noor, 2016. [Persian]